XVI. FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA

Kolozsvár, 2011. március 24–25.

A TEMPORARY CITY KONTEXTUSA – GONDOLATOK EGY WORKSHOPRÓL

dr. RÉTFALVI Donát DLA

Abstract

What cultural value do temporary events and spatial productions have? What contribution can they make to a vivid European urban built environment? These questions are the subject of a joint project of the European Capitals of Culture in 2010. During this year of the European Capitals of Culture there will be a series of temporary interventions into city spaces in Istanbul, Pécs and in Duisburg, acting for the Ruhr Area. These will bring attention to the various cultural shapes of the “European City” and test out new design ideas.

Key words:

temporary city, pécs2010, ruhr2010, istanbul2010

Összefoglalás

„Temporary City” különleges helyen 2008-2010- között - Három nemzetet összefogó kísérlet az időre gyakorolt hatásáról. A 2010-es kulturális fővárosok egyik közös programja a „Temporary City” elnevezésű projekt volt, mely azt kutatta, hogy temporális események és térbeli rendezvények milyen kulturális értékeket képviselnek, és milyen hatással lehetnek egy élő európai város építkezési kultúrájára. A 2010-es évben, Európa Kulturális Fővárosaiban, Isztambulban, Pécsen és a Ruhr – vidéket képviselő Duisburgban, időben behatárolt események zajlottak a városok területein, melyek kulturális kifejezőerőként az „európai város”-ra hívták fel a figyelmet.

Kulcsszavak:

temporary city, pécs2010, ruhr2010, istanbul2010

1. Temporális események és térbeli rendezvények Európa Kulturális Fővárosaiban

Nemrégiben zárult le a Temporary City Workshop, mely több évet, országot, és helyszínt ölelt fel.

2006-ban az Európai Unió Bizottsága úgy döntött, hogy 2010-re elnyerte városunk, Pécs az Európa Kulturális Fővárosa címet. Pécs mellett 2010-ben Isztambul és a Ruhr-vidéki Essen is viselte az Európa Kulturális Fővárosa címet. A történelmi és kulturális hagyományok mindegyik város számára fontossá tették a testvér-fővárosokkal való együttműködést. Míg a németországi partnerekkel a már meglévő, kitűnő kulturális kapcsolatok, addig Isztambullal a közös múlton túl a nyitottság, a kíváncsiság és a kezdeményezőkézség nyújtott alapot az együttműködésre. A 2010-es kulturális fővárosok egyik közös programja a „Temporary City” elnevezésű projekt, melynek témája azt kutatja, milyen kulturális értéket képviselnek, és milyen hatással lehetnek egy élő európai város építkezési kultúrájára temporális események és térbeli rendezvények. A Temporary City Workshop 2008 és 2010 között zajlott,

különböző szakaszokban, és helyszíneken. Viszont maga a téma alapgondolata 2004 környékén született Németországban. A témát és annak kérdéskörét az 1990-es évek vége felé született építészeti és művészeti alkotások, installációk inspirálták. Ezek az alkotások gondolatiságukban túlmutattak a hagyományos installációkon. Provokatív eszközökkel próbálták felhívni a figyelmet városépítészeti, vagy szociális problémákra, mindezt a hétköznapi emberek bevonásával.

2. „PARK” – Holzminden, Andreas Kaiser 1997

A városi terek nem önmagukban, hanem a városi struktúrába fonódva, intenzív közlekedési hálózatba kapcsolódva működnek. Ha a közlekedési feltételek megváltoznak, megváltoznak a városon belüli terek használatának funkciói is. Holzminden 1997-ben az ötödik szobrászati szimpóziumot tartotta. Az evangélikus templom előtt felállított sátor adott helyet a szobrászoknak, ahol kőből és fából készítették alkotásaikat, mely alkotások később a város egyes pontjait díszítették. A sátor közvetlen közelében volt a vásártér, a város „Szent Tere”, amely egy évvel a szimpózium előtt lett újonnan térkövezve. A szombati vásárokon és az autósalon évenként egyszeri bemutatóján kívül, még labdázó gyerekeket se engedtek a térre. Ők ki lettek szorítva a környező utcákra, ahol a parkoló autóktól nem lehetett játszani. A tér eredeti trapéz formája a helyszínen nem érvényesült. A 70-es évek fotóin látható, hogy a téren autóparkoló volt. A belváros közlekedésének leterheltsége volt 1997-ben a fő téma, valamint egy várost elkerülő út foglalkoztatta mind a privát, mind az üzleti szféra polgárait. Ekkor jött az én egy évig tartó intervencióm, 1500 m fényvisszaverő építkezési szalaggal! A tér trapéz formája ismét láthatóvá vált, az elkerülő út is a központba került. A vásárt át kellett helyezni a környező utcákba a kiállítás megnyitójának idejére. Többek között ez a projekt is szerepet játszott abban, hogy a város vezetése azóta megoldotta a Weseren át egy új híddal az elkerülő út problémáját. A belváros kihasználtsága és a városi terek, valamint a városkép ennek hatására vehemensen megváltozott.

3. „Hátizsákos ház” – Stefan Eberstadt 2004

Stefan Eberstadt „hátizsákos ház”-a, mely Lipcsében, Kölnben és Essenben valósult meg. Az alkotás címe: „Parazita perspektíva – azaz a város, ahogy még nem láttuk.” Ez egy hátizsák a művészet és az építészet határán, egy lebegő megvilágított tér, mely ideiglenes minimalista építményként is és járható szoborként is funkcionál. Ez a mini ház az épület homlokzatára csatolható, mint egy hátizsák. Az alkotásban mozogva, azt a benyomást kelti a szemlélőben, hogy a köztér felett úszik, lebeg. A doboz áttört plexi felületei szokatlan perspektívát kínálnak a város felé. A falak egy része úgy működik, mint egy öszszecsukható bútor, igény szerint változtatható íróasztallá, polccá, alvófelületté. A konstrukció egy hegesztett acélkabin, mely acélkábelekkel a homlokzatra vagy a tetőre rögzíthető. A kabin belülről nyírfafurnérral borított, miközben kívül vízhatlan műgyanta réteggel borított. Ebben az alkotásban az önállóan épített, anarchisztikus faházak (fára épített bunkerek) élednek újjá, természetesen egy korszerűbb technológiával. Az élősködő, parazita jellegű szerkezet újszerű teret generál, ráépül egy meglévő épületre, és annak infrastruktúráját használja.

4. „Vörös szőnyeg effektus” – Braunschweig, Kühn & Malveizz 2004

A Red Carpet-et, azaz a vörös szőnyeget jól ismerhetjük nagyszabású rendezvények protokolljából, amikor is a hírességek megérkeznek a rendezvény helyszínére. Ez ihlette a vörös szőnyeg effektus alkotót, mely egy ideiglenes lépcsőzetes alkotás a braunschweigi állami színház számára. 2002-ben tíz napon keresztül volt a braunschweigi állami színház színházi rendezvények helyszíne. A rendezvény keretében a színház a fesztivál központjává alakult, melyben nem csak a jegyek voltak megvásárolhatóak, de információs pontként is funkcionált kávézóval, és könyvtárral. A színházterem az első emeleten található, melyhez kapcsolódik az a tér, ahol általában a szünetekben a közönség tartózkodik. A fesztivál alatt ez a belső tér, a színházi programoktól függetlenül, szabadon látogatható köztérre alakult. A strukturális beavatkozás egy állvánnyal megtámasztott széles lépcső építéséből állt, mely két nap alatt összeszerelhető, és a színház előtti teret a már említett első emeleti rendezvényteret teraszával kötött össze. A lépcső tribünt képezve nyújtott kilátást a színház és Braunschweig óvárosa közötti jellegzetes városi tengelyre. A fesztivál alatt a közönség erről a már messziről is jól látható lépcsőről közelíthette meg a színházat, mely rendezvényterként is funkcionált. A vörös szőnyeg alkotás a fesztivál emblémájává is vált.

5. „Táncoló kubusok”, a Kubik projekt – Berlin, Modulatorbeat 2006

2006-ban Berlinben a Spree folyó partján egy elhagyott iparépület udvarán indult útjára a Kubik projekt. Az installáció eredetileg egy zenei fesztiválra készült, azóta a világ több mint 22 városát bejárta. A koncepció egy térszervező, elbontható installáció 1000 literes ITC víztartályokból. A fémvázba rögzített plasztik ballonokba, fényvezető folyadék, valamint fények kerültek, melyek vezérelhetőek. Az elemekből tetszőleges térelhatárolások, térformák alakíthatóak ki, így mindig a helyszín adottságaihoz alakítható az építmény. A rendezvény során kialakítható így bárpult, táncter, színpad. A variációk lehetősége végtelen. Ez a lenyűgöző hatású fénylő építészeti darab, a zenéhez és a közönség hangulatához hangolható, akár video falként is használható. Annak ellenére, hogy egyszeri alkalomra készült, a projekt nagy hatást gyakorolt az emberekre, sikerének köszönhetően önálló életre kelt, újabb és újabb városokban (Barcelona, Lisszabon, Eindhoven, Milánó). Párizsban a Szajnán átívelő gyalogoshidat építették be a világító kockákkal.

6. „Az Én Terem!”, Temporary City – Düsseldorf, 2004

Az „Ideiglenes építészet különleges helyeken” című projektsorozat bevezetésére 2004-ben került sor a Stadtbaukultur NRW és a dortmundi egyetem szervezésében. Az általuk kiírt hallgatói pályázat helyszíne Düsseldorf egy prominens, egyben különleges területe. A Gustaf-Gründgens tér, a fiatal düsseldorfi építészettörténet két jelentős épületének közvetlen környezetében található, mely épületek időközben a város szimbólumává, ismertetőjeleivé váltak. Ezek a Dreischeibenhausek, az 1960-as években épült irodaház és az 1970-es években épült düsseldorfi színház. Az itt elterülő tér eredeti formájában városi rendezvények tereként funkcionált, mérsékelt kihasználtsággal. A program felvetése szerint en-

nek a térnek többnek kell lennie, mint egy színháztér. A nyertes hallgatók a közterek radikális privatizációjával adták meg a választ a tér kihasználására. Pályaművük címe: „Mein Platz!”, melyben felajánlották a düsseldorfi polgároknak, hogy ideiglenesen használati jogot szerezzenek a tér egy részén, melyet aztán a saját elképzeléseik szerint használhattak, így a tér életét mindenki a saját kezébe vehette. A terület négyzetméterét 1,5 euróért lehetett kibérelni egy napra. Két héten keresztül szolgált a városi tér egy új, különleges társadalmi kereskedelmi térként, a privát városi élet köztéri színpadaként.

7. „stAIRWAYS” Temporary City – Mönchengladbach, 2006

2006-ban folytatódott a projektsorozat, melynek témája Hans Hollein által tervezett Mönchengladbach-i Abteiberg Múzeum térbeli kapcsolata a környező terekkel, valamint e terek épített minősége volt. A múzeum bejárata eredetileg egy híddal kapcsolódott volna a sétálóutcához, ez a koncepció sajnos akkor nem valósulhatott meg. Így a tulajdonképpeni múzeumbejárat rejtett, és nehezen megközelíthető. A Bochumi egyetem építészhallgatói tették azt a javaslatot, hogy figyelembe kellene venni az eredeti elképzelést, és egy ideiglenes lépcső-híd konstrukcióval kellene a látogatókat két háztömb felett a múzeumhoz vezetni. 2007 szeptemberében, nem sokkal a felújított múzeumépület átadása előtt három hétre felépítették a Stairways-t. Az ideiglenes légi utca lehetőséget adott a város polgárainak arra is, hogy eddig nem látott perspektívából csodálhassák a városukat.

8. Összefoglalás

A nyilvános terek térben és szociális értelemben is az európai városok gerincét képezik. A temporális térbeli rendezvények kulturális értékeket képviselnek és konkrét erővel hatnak a város további fejlődésére. Az ilyen időleges építészeti megoldások az önkormányzati városépítészeti gyakorlattól igen távol állnak, ugyanakkor megváltoztathatják egy város jövőképét, új városépítészeti minőséget hozhatnak létre. Ezért fontos, hogy ezek az időleges impulzusok akkor is az emlékezetben maradjanak, amikor már eltűntek a térből. A kérdés az, hogy kizárólag egy konkrét építészeti megoldás oldhatja meg a városépítészeti kérdéseket – vagy érdemes ezeket a problémákat ilyen, térben és időben ideiglenes alkotásokkal felerősíteni, túlzóbbá tenni, hogy a szükséges változásokat kiprovokáljuk?!

dr. Rétfalvi Donát, DLA

Munkahely: PTE, Pollack Mihály Műszaki Kar, Tervezési és Építészeti Ismeretek Tanszék

Cím: 7624, Magyarország, Pécs, Rókus u. 2.

Telefon / Fax: +36-72-501562

E-mail: retfalvi@pmmk.pte.hu Web: www.rga.hu